

Bava Kamma (27b)

— There was a water cistern that belonged to two people, and they had an arrangement that each day one of them would draw water from the cistern. — Once it happened that one of the partners came and was drawing water on a day that was not his, and [the other partner] said to him: — "It is my day!" — [The offending partner] paid no attention to him, whereupon [the complainant] took the handle of a shovel and struck him with it.

— Let him strike [his partner] even a hundred blows with the shovel's handle! He would not be liable to pay at all, — because even according to the one who says that a person may not enforce the law for himself, — he agrees that where a loss would result from his inaction a person may enforce the law for himself!

Bava Kamma (28a)

— From — מניין לנרצע שכלו לו ימיו — Come, learn a proof from the following Baraisa: — and — ורבו מסרהב בו לצאת, — and in doing so [the master] injured the nirtza, inflicting a wound on him, — שיהא פטור — that he is not liable? — Scripture states: *You shall not collect payment... to return,* which is expounded to mean: — לא תקחו כופר לשב — You shall not collect payment for one who returns (i.e. the nirtza). The verse thus teaches that even if the master uses force to make the nirtza leave, he is not liable for injuring him. This proves that one may enforce the law for himself even where he would lose nothing by going to court and waiting until the court takes action.

The Gemara rejects the proof:

— We are dealing with a slave who is a thief. In such a case, since the master might suffer a loss if he waits until the court expels the slave, all agree that he may enforce the law for himself.

The Gemara asks:

— and now he does steal? — How can it be that until now he did not steal, — עד האידינא לא גנב

The Gemara answers:

— Until now [the slave] had the fear of his master upon him, and that deterred him from stealing. — Now that he is free he does not have the fear of his master upon him to deter him from stealing.

לשון הרע

- 1) חפץ חיים (הל' רכילות ט, ב - 1) יתבונן היטב מתחלה אם הוא בעצם רע.
- 2) לא יגדיל בסיפורו את הענין לרע יותר ממה שהוא.
- 3) יכוין רק לתועלת דהיינו לסלק הנזקין מזה ולא מצד שנאה על השכנגדו.
- 4) יתבונן מתחלה אם יבוא מזה תועלת לאפוקי שאפילו אם יאמר לו לא ישמע לו.
- 5) אם הוא יכול לסבב את התועלת הזו מבלי שיצטרך לגלות לפניו עניניו לרע אין לספר עליו.
- 6) אם הוא רואה שישוּבב על ידי סיפורו להנידון רעה רבה יותר מכפי הדין דאסור לספר עליו. (ט, ה) - אם הוא מכיר את טבע האיש שהוא מספר לו שאם יגלה לו את הדבר יחליטו תיכף לודאי גמור ויפסוק תיכף הדין לעצמו... אסור כיון שבדיבורו הוא גורם הנזק להנידון מה שלא היה יוצא על ידי דבריו אפילו אם היה מעיד עליו בבית דין... כי הוא עד אחד.

השבת אבידה במקום רכילות

השבת אבדה כהלכה (יג, א) - פועל הגונב מבעל הבית או שמשמש בטלפון שלא בידיעתו וכל כיוצא בו צריך להודיע לבעל הבית.

דברי משפט (ח"ה עמ' קנ) - אם משער שבעל הבית יקבל דבריו בהחלט ויענישנו כודאי חוטא אין להגיד לו.

משפטי התורה (עמ' פט) - אדם שעובד במקום עבודה ורואה שם פועלים שגונבים ציוד מבעל הבית או גורמים לו במזיד באופן תמידי נזקים לרכושו, ואין בעל הבית יודע מכך על הרואה למנוע אותם מכך... אבל אם רואה שלא עוזרים השכנועים עליו לדווח על כך לבעל הבית ואפילו אם על ידי כך יגרם לפועלים נזק גדול יותר כגון שבעל הבית יפטרם מיד מהעבודה ללא פיצויי פיטורים.

הרואה גנב שנכנס לבית חברו או לחנותו מכונניתו וכדומה על מנת לגנוב, צריך להודיע על כך מיד למשטרה כדי שימנעוהו מלגנוג, ואף על פי שהגנב יקבל עונש חמור יותר מהמגיע לו על פי דין תורה. אבל אם הרואה מכיר את הגנב ויודע בודאות שאם יתבעו אותו אישית או לבית דין הוא לא יכחיש ויחזיר את הגניבה מספיק במקרה זה שהוא ידווח על כך לגנב על מנת שיתבע את הגנב.

משפטי התורה (ב"ק סימן מט, במסירת גנב חולה לב למשטרה) - בנידון דין הגנב הוחזק לגנוב שלשה פעמים, ולמרות שדיברו עמו והתרו בו וכו' לא הפסיק לגנוב והוא עדיין ממשיך לעמוד בסורו, נמצא שדינו של הגנב מכאן ואילך הוא כרודף להפסיד ממון ישראל, ונחשב הדבר כאילו כל רגע הוא הולך לגנוב, ולכן צריכים מדין השבת אבידה להרחיקו מהאפשרות שייק לממון ישראל.

חפץ חיים (לשון הרע, כלל י, באר מים חיים יב) - ולא יקשה על זה המעיין ממה שכתוב בחשן משפט בסימן שפח סעיף ז בהגה"ה, יש אומרים דאדם המוכה מחבירו יכול וכו', והוא הדין אחר כמו דאיתא בש"ך שם... דשם איירי שיש בזה תועלת על להבא שלא יכהו עוד ואי אפשר להציל אותו בענין אחר... בענינא דידן אייריין רק להציל ממנו את ממונו שנתחייב לו עד עתה ולהכי אסור אם יודע המספר שעל ידי זה יעשו אחר כך עם הנידון שלא כדין.

אבדתו קודמת

משפטי התורה (עמ' פט) - אם הם מאיימים עליו שאם ימסרם לבעל הבית הם יגרמו למוסר נזק כספי גדול או חבלה גופנים וכיוצא בו הוא פטור מלמסור אותם.

משפטי הלוי (ח"ג סימן יא) - [אם] השכן רוצה לבנות קיר מול חלונו תוך ד' אמות שזה היזק של האפלה לכולי עלמא ועדיין לא בנה ובבלוקים האלו שרוצים לבנות הקיר יהיה לו הנזק לכן אינו מחויב למנוע גניבת הבלוקים שבהם יזיקו לו, אבל אם כבר בנו הקיר והנזק כבר נעשה אלא שהביאו חומרים לגמר הבניה כגון לריצוף וטיח וכדומה ובאו גנבים לגנבם אז אפשר שמחויב בהשבה.

תוכחה

דברי משפט (ח"ה עמ' קמט) - בפועל יהודי שעושה איסור חייב תחילה להוכיחו בלשון רכה ובצורת שאלה, מדוע תעשה כן והיאך יתכן שתכשל באיסור זה, ויודיענו שמכין לטובתנו... ואם ברור שלא ישמע לו די עד שינזוף בו החוטא ובזאת נפטר המוכיח ממצות תוכחה.

ועי' בהלכות לשון הרע י, ב שכן כותב החפץ חיים במי סמספר דברים לבני אדם כדי לעזור לאשר אשם לו ולגנות המעשים הרעים בפני הבריות. וצ"ע למה לא כתב זה בהל' רכילות. ויש לומר שתוכחה לא מהני לפטור אותו מחיוב השבת אבידה כי שמא לא ישמע לו. אמנם יש מצות תוכחה סתם.